

Emin Piri

I

*Əsgər sinəsi axtarır
isinməyə
fevral şaxtasından
üşüyən güllə.*

Elə fevral ayı olardı o əsgərin özünü gülləyə vətən etməsi... "Sağ qalan varmı?!" şeirimdəndir bu parça. Elə şeirlər kitabımın adı da "Sağ qalan varmı?!" idi.

Ağdamda səngər həyatımız davam edirdi. Ötən ildən, Vətən Müharibəsindən fərqli olaraq metr-metr səngər irəli çəkməyin sevincini yaşayırdıq. Hər dəfə bir neçə metr irəli səngər çəkmək bizə hansısa kəndi azad etməyin sevincini verirdi. Daha irəliləmə post qurmağa sanki bir rayon, şəhəri azad etməyin ekstazını yaşadırdı. Bu səngərlərin çökilməsini zamana böləndə, düşmənlə qarşısında gecələrlə səngər qazmaq sanki iynəylə eşələnək idi. Bəzən bir neçə metr irəli səngər çəkmək günlərlə də deyil, aylarla zaman alırdı. Əlbəttə, bu səngər çəkmələr itkisiz başa gəlmirdi. Nəmirlər və Şurabad kəndinin sol cinahı tərəfdə bu dəfə digər bölməyə tapşırılmışdı səngər işi. Gecə vaxtı və snayper gülləsi bir gəlinliyi əbədi sahibsiz qoydu. Bir sevən qızın arzularını özüylə birgə apardı. Bəlkə də düşmənlə silahında üşüyən güllə əsgər sinəsində qızınmağa yer axtarırdı. Beləcə bu şeirim meydana gəldi.

Həyat bu qədər fanidir, kiminsə sevərək oxuduğu, kiminsə həzz aldığı şeirlərin altında hansısa faciə, ananın göz yaşları və ya qan dayanır.

II

"alo, alo, alo..."

İllərdə gecələr yuxudan tənənfəs oyanırdım. Bəzən tər içində, bəzənsə boğulmaq üzrəyken... Bu oyanmalar 2010-cu ilin əvvəlində 2020-ci ilin sentyabrına kimi davam etdi. Əvvəlki illər hər gecə, sonra həftədə bir, sonrasa, ayda 1-2 dəfə yuxularına haram qatan bir qız idi. Üzünü görmədiyim, heç zaman rastlaşmadığım bir qız. Daha doğrusu, bir qızın səsi. O, heç nə danışmır, hesabını bilmədiyim sayda "alo, alo,

Bir zamanlar Ağdamda...

alo...". Yuxularına haram qatan bu "alo"lar idi. Axı, kim idi bu qız, niyə hər gecə yuxularında "alo" deyərək qışqırır və mənə əzab verir?!

Vətən müharibəsi məni bu əzabdan qurtardı. Daha o yuxuları görmürəm, kimsə yuxumda "alo" deyər qışqırmır. İndi öz əzablarım, öz yaşantılarım, bu müharibədə gördüklərim yuxumu qarışdırır. Vətən müharibəsi təkcə Qarabağı deyil, məni o qızdan, o səsdən xilas etdi.

2010-cu ilin qışı... Ağdam. İşğal olunmuş kəndlərin qarşısı... Səngər həyatımız davam edir. Burada başını səngərdən qaldırmaq ya hansısa snayperin sinəsinə medal taxmaqdır, səngərdən qırağa çıxmaqsa, ayaqlarını minalar üstündə unutmaq.

Niyə 2010-cu ilin hadisələrindən indiki bəhs edirəm - deyə bilərsiniz. Keçmişdə etdiyim qaralamalarıma maraq Vətən müharibəsi zəfərindən sonra maraq oyatdı. Həm də əvvəl bunlara elə də həvəsli deyildim. Çünki məğlub bir ölkənin səngər həyatından bəhs etməyi ya özümə yaraşdırmır, ya da utanırdım. Axı kimə nəyi sübut edəcəkdiniz? Utanırdım... Məğlub bir ölkənin zabit kimi xatirələr dərc etməkdən. Eləcə səngər şeirlərimlə ovunurdum. Hə, bu müharibə məni həm şeirlərlə ovunmaqdan, həm də yuxularımın qızın səsinə xilas etdi...

Müşahidə postunda duran əsgər anıdan qışqırırdı; - "Komandir, erməni". Dərhal müşahidə postuna çıxdım. Postda erməni görmək sizə nə qədər qorub gəlsə də, arzuladığınız əzizini görməklə müqayisə edə bilərdim. Yox, yox, o erməni bağrımıza basmaq üçün deyil, gülləyə tuş etməkdən.

Tr-8-lə müşahidə apardıq. Bir əli cibində, birində telefon qulağına söykəyərək hərəkət edir.

Hərəkət edir deyirəmsə, gövdədən yuxarıyı görürük. Özünü o qədər itirib ki, düşmənlə valının arxasından çıxdığını fərqi də deyil.

Axı, adam kiminlə belə danışır dünyanı unudub öz səngərini tərkdə bilər? Anasını, sevgilisini, bacısını? Onun özündənrazı, tərki dünya olaraq harda olmasını unutmaması adamın ağına yalnız sevgilisini götürə bilər. İnsan onun etdiklərini sevgilisi ilə danışanda edə bilər...

Bu qədər danışmağıma baxmayın, bu qədər düşünəcə bir an ərzində baş verir. Vuraq? Ani olaraq beynimin içindəki düşüncələr mənə imkan vermir? Bəlkə danışdığı adam anasıdır? Və həmin vurulsa... Ya da sevgilisi? Bu elə ən böyük sevgi qətləmi olar. Telefonun qarşısındakı şəxsin o vurulduğu an keçirəcəyi hissələri ağıla götürmək belə mümkün deyil. Bəs, o əsgərin yerində

biz olsaydıq? Danışdıqımızsa sevgilimiz, anamızdırsa?

Bəlkə də, bütün bu düşüncələr bir saniyəlik zaman intervalı olmadan ildirəm sürətilə beynimin bir guşəsindən keçir. Amma...

Erməni əsgəri ordadırsa, əminəm ki, bizə görsə, böyük sevinc hissi ilə vurardı. O burdadır ki, o ona görə vurur ki, bir azərbaycanlının vurulması onun üçün medaldır, məzuniyyətdir, özgüvən hissədir, gələcəkdə karyerada yüksəlişdir, məclislərdə özünün və qohumlarının bu hadisədən gənəlgənələ danışması, erməni TV-lərində bolbol öz qəhrəmanlığından danışmaqdır.

Vuraq? Snayper başından nişan aldığı bildirir. Vur!..

Səngərdə əsgərlərimiz atışdan sonra "ura!" deyər qışqırır, sevinir, sonrasa ani boşluq. Rabitə ilə koordinatı verib məruzə edirik.

Atəşkəs dövründə belə atışlar zamanı koordinat məruzə olunur, vurulmanın dəqiq olub-olmadığını gözləyirdik. Bizə lazım olan xəbərin təsdiqlənib-təsdiqlənməməsidir. Bir neçə saat gözləyir, bu hadisənin nə ilə sonuclandırılacağından sərbəslənirdik. Amma nə deyilsə də, atışdan sonra onun necə yerə sərilədiyini gözümlə şahid olduq, axı, - deyirəm özüm-özümə.

Axşama yaxın rabitə ilə xəbər verilir ki, verdiyiniz xəbər təsdiqini tapıb, vurmusunuz. Sevinclər yenidən artır... Qeyd olunması xəbərdir.

Həmin gecəni aşağıdan gətirdiyim yeyib-içməklə qeyd edirik. Bir növ səngərdə bu xəbərə əsl qonaqlıq verirəm. Ölüm xəbərinə sağlıqlar deməklə.

Səhv etmirəmsə, Dövlət radiosunun axşam buraxılışıdır. Verilən xəbər sağlıqlarımıza qoşulur. Atəşkəs pozulub, düşmənlə tərxiatının qarşısı alınıb, düşmənlə hərbi qulluqçusu "... " məhv edilib.

(Əlbəttə, istəyən şəxslər bu adı, yeri və s. arxiv materialına əsasən əldə edə bilər. Burada bu məlumatı, adı olduğu kimi vermək həm etik, həm də bəzi məsələlərə görə doğru olmadığından hallandırılmışdır).

Səngərin bir köşəsinə çəkilirəm. Kimsənin məni görməyəcəyi bir küncünə. Özüməndən asılı olmadan ağlayıram. Bütün gecəni.

Həm sevinmək, həm də ağlamaq. Axı mən kimə ağlayıram belə? Məni ağladan kimdir, hansı hissələrdir? Kimə ağlayıram belə? Ölən erməniyə, ölən sevgiyə, yoxsa nəyə? Bəlkə elə özümə? İçimdə qopan fırtınaya cavab tapa bilmirəm...

O gündən sonra yuxularımda kimsə, daha doğrusu, bir qız "alo, alo" deyərək qışqırır. Mənsə tənənfəs, tər içində oyanır,

mətbəxə keçir, su içir, bəzən ağlayır, bəzənsə siqaret yandırırırdım... 2020-ci ilin sentyabrına kimi... Məni kölgə kimi izləyən o qız, o səs qeybə çəkilib. Artıq öz əzablarımı görürəm, öz əzablarım yuxudan oyadır məni...

...Yenə belə əmr verə, yenə belə edərdimmi? Mütləq ki, bəli. Yenə öldürərdik, yenə bu ölüm xəbərinə qonaqlıq verərdim, yenə də səhərə kimi ağlayardım...

III

Səngər şahidi

Tağım komandiri kimi iki kəndin qarşısındakı mövqeləri qorumaq bizim həyatın üzünə düşür. İki həftədən bir yerdəyişmə olur. Gah bu iki kənddən birinin, gah da o birinin qarşısındakı səngərlərdə olur. Hər kəndin qarşısında üç post var. Hər tağıma üç post düşürdü. Bir postda bir tağım komandiri ilə bir manqa, digərində tağım komandirinin müavini (gizir) ilə digər manqa, üçüncü postda MAXE-nin başçılığı üçüncü manqa. Bu üç posta postlar başlıcağı dövründə üç kənd erməni vuruldu. Daha doğrusu təsdiqlənən vurulmuş erməni sayı üç oldu.

Həmişə içimizdə bir qorxu vardı, bunun bir bədəli nə zamansa olacaq...

Təzə tərxis olunmuşdum. Bir neçə gün keçmişdi. Çavuşlarımızdan Məmmədova zəng etdim. Dəfələrlə zəng çatmadı. Zabit yoldaşımız Xantəmirova zəng etdim, Məmmədov şahid olub cavabıyla qulağım cingildədi...

Bədəl verilmişdi...

Ağdam torpağı bərəkətli və bolsulu idi. Yağışlar vaxtı, qar əriyəndə bütün axıntı səngərə dolurdu. Bəzən səngərdə su dize çatırdı.

Beləcə, nə hərəkət etmək olurdu, nə də yemək təminatı düzəməli. Çörək də belə havalarda palçıq qarışıq olurdu. Bir növ peç üstündə palçıqlı çörəyi yenidən bişirərək yeyirdik. Ac vaxtlarımızda restoranda yediyimiz çörəkdən daha dadlı idi o palçıq-çörək.

Hə, onu deyirdim, belə havalarda, palçıqlı, yağışlı günlər ermənilər üçün ov vaxtı, qisas günləri olurdu. Çünki yağışdan sonra səngərlər, üstü, bərmələr dağılır. Bizsə o səngərləri, bərmələri yenidən düzəltməyə çalışırıq.

Belədə gülləyə tuş gəlməmək şans məsələsi olurdu. Bunun üçün gecə vaxtları seçirdik. Həmin dövrün texnoloji vasitələri indiki qədər deyildi, amma hər zaman gecə görmə cihazından istifadə etmələri mümkün idi. Necə ki, bəzən istifadə etmişdilər.

Ya da təsadüfi səngər boyu səpələmə atəşə tutmaq.

Çavuş Məmmədov da belə günlərin birində boğazından vurularaq şəhid oldu.

IV

Ev yıxan şərab çənləri

Ağdamda sovet dövründə üzümçülüğün hansı formada inkişaf etdiyini bilirsiniz. Mövqelərin qarşısında iki böyük keçmiş çaxır çəni var idi. Hündürlüyü 10 metrədən çox olardı. Gedəndə öyrənmişdim ki, adətən o çənlərin üzərində ermənilər snayper yerləşdirir...

Elə snayper atışları da məhz ordan olurdu çox vaxt.

O çaxır çənləri çox evə od salmışdı...

Bəlkə simvolikdir, şərab müharibəsiz də, mülki həyatda da çox evi yıxıb...

V

**Biz qaldırırıq,
onlar vurur**

Üzümlük deyilən ərazi vardı. Səngər irəli çəkməklə həmin üzümlük ərazisində mövqemiz ermənilərin böyük dayağ məntəqəsinin 26 metrliyinə çatmışdı. Gecələr orada "pasinka"lardan müşahidə postu qaldırırıq. Səhərsə ermənilər oranı qumbaratardan atəşə tuturdu. Belə hallar, belə "hərbi oyunlar" dəfələrlə təkrarlınırdı; Biz gələcək qaldırırdıq, onlarsa gündüzlər vururdu...

VI

Ay piri...

Gizirəmiz, tağım komandirinin müavini Əmirxanovla hərbi münasibətlərdən əlavə səngər dostluğum da vardı. Mənə qısaca olaraq Piri deyirdi. Ya da uzaqdan çağıranda "ay piri" deyər. Bəzən bir-birimizi bərk çağıranda cəmi bir neçə metrlik məsafədə bizim adları yəqin ki, ara-sıra eşidirdilər qarşı tərəfdə...

Üzümlük dediyim ərazidən keçəndə qarşı tərəfdən eşitdiyim səs tükürməni biz-biz etdi. Ay piri, Ay piri; qışqırırdılar erməni valının arxasından.

Səngər həyatımdan sonra Piriyəv Emin Emin Piri imzasına çevrildi beləcə. Piri adı gizirimizin mənə müaricətindən sonra doğulmuşdu. Qarşı tərəfdən səsləməsindən sonrasa "PİRİ" şeirlərimin imzasına çevrildi.

